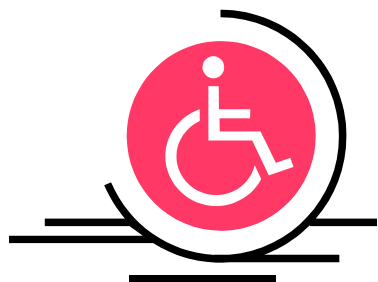




Litteraturvetenskapliga institutionen
Examensarbete retorik, C-uppsats



OTILLGÄNGLIGHET ÄR DISKRIMINERING

**– retorisk analys av funktionshinderrelaterade texter från USA,
Storbritannien och Sverige**

Handledare:
Otto Fischer

Författare:
Peter Cederholm

Inledande Sammanfattning

Titel:	OTILLGÄNGLIGHET ÄR DISKRIMINERING – retorisk analys av funktionshinderrelaterade texter från USA, Storbritannien och Sverige
Ämne/Kurs:	C-uppsats, 10 poäng inom Retorik (Litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet)
Författare:	Peter Cederholm
Handledare:	Otto Fischer
Parter:	Sveriges Marschen för tillgänglighet (www.marschen.se) samt liknande i USA och Storbritannien
Nyckelord:	Retorik, tillgänglighet för personer med funktionshinder, påverka, lobbying, internationell jämförelse av argumenterande text
Syfte:	Att undersöka tre texter med besläktade teser från tre olika länder
Metod:	Uppsatsarbetet inleds med dels selektering av tre texter, därefter en jämförande argumentationsanalys.
Slutsatser:	Texterna förespråkar samma sak men på olika sätt, och flera lärdomar kan dras.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	4
1.1	SYFTE OCH URVAL	4
2	TEORI OCH METOD	5
2.1	TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	5
2.2	ARGUMENTATIONSANALYS.....	5
2.3	RETORISK ANALYS	6
3	ANALYS.....	6
3.1	SVENSK TEXT.....	6
3.2	AMERIKANSK TEXT	11
3.3	BRITTISK TEXT	17
4	DISKUSSION.....	25
5	LITTERATUR OCH KÄLLFÖRTECKNING.....	29

1 Inledning

"Let the shameful wall of exclusion finally come tumbling down" -President George HW Bush. Vid tillfället för instiftandet av lagen Americans with Disabilities Act (ADA) - 26 Juli 1990.

Har du någon gång använt en sån där avlång stor knapp för att öppna en port? Eller med barnvagn försökt komma in i en buss?

Vi ska i denna uppsats titta närmre på problemet med att personer med funktionshinder diskrimineras genom otillgänglighet i samhället och se hur man kan argumentera för lösningar i tre olika länder.

1.1 Syfte och urval

Syftet med denna uppsats är att undersöka tre texter med besläktade teser från tre olika länder, som alla argumenterar för införandet av en skarp antidiskrimineringslag i respektive land. Detta torde vara intressant rent retoriskt – det har aldrig gjorts i Sverige förr på detta sätt, och är alltså en ny frågeställning. Som en biprodukt kan det vara intressant för att man kanske i Sverige kan vässa sin argumentation.

Urvalet består av tre argumenterande texter med tesen/påståendet typ "Vårt land skall införa antidiskrimineringslag igår med tänder (läs: individuella skadestånd så det för första gången smärtar rejält att ha något otillgängligt) så att vårt land blir tillgängligt i praktiken.

Eftersom en tänkt biprodukt gärna fick vara att hjälpa Sverige vässa sina argument, ville vi ha två texter från länder som redan hade fått eftersökt lagstiftning efter texternas publicering.

Dessa urvalskriterier sattes upp för de tre texterna som skulle hittas¹:

- alla tre ska ha jämförbar avsändare (t.ex. handikapprörelsen typ)
- texterna ska ha bra argument för tesen ovan för respektive land
- texterna kan ej vara för långa (ej mer än 10 A4 styck)
- texterna får gärna vara av debattartikelformat och väsentligt kortare än 10 A4
- en text ska vara samtida svensk och innehålla alla våra bästa argument
- de andra två ska vara på engelska från två olika länder som redan har den lagstiftning vi vill ha
- texterna från de två icke-svenska länderna skall vara skrivna i n n a n respektive land tog beslut om införande av antidiskrimineringslag med tänder

¹ Tack vare Hans Filipsson, koordinator för Marschen för tillgänglighet (se nedan) fann vi den svenska t.ex.ten och fick sedermera tag på en Brittisk (tack vare Dr Barnes vid Leeds University) och till slut en Amerikansk (tack vare Dr Johnson vid University of California San Diego) t.ex.t som uppfyller urvalskriterierna.

Texterna som valdes omnämns i uppsatsens appendix.

2 Teori och metod

Samma angreppssätt tillämpas på alla tre texterna. Vi börjar med att titta på den *retoriska situationen*, och utröner i vilket sammanhang texten verkar och hur.

Om situationen kräver en utvecklad argumentation för att det persuasiva syftet skall uppfyllas, så kan en mer utförlig argumentationsanalys som definierar argumenten genom att ställa upp dem i ett schema göras. Då blir det lättare se hur de samverkar och enklare att göra den prövning av hållbarhet och relevans som kan vara påkallad.

2.1 Tillvägagångssätt

Vi gör alltså för var och en av texterna först ett schema. Därefter beaktar vi i en summarisk retorisk analys ethos och pathos följt av huvudpunkten i argumentationsanalys: logos. Samt avrundar med en sammanfattande diskussion där argumentation, topik och disposition beaktas.

2.2 Argumentationsanalys

Ett sätt att synliggöra texters teser och argument på ett överblickbart sätt är att ställa upp ett argumentationsschema.

Därför kan man utföra en argumentationsanalys som syftar till att bena upp den analyserade budskapets tes och dess skäl/argument (och deras respektive hållbarhet/relevans)². Nämda argumentationsanalys inrymmer argumentationskedjor, vilket tydliggör dess arguments hållbarhet och relevans.

Jag använder en förenklad form av Björnssons nämnda argumentationsanalys:

T = tes – budskap/uppmaning; t.ex. att rösta ja eller nej

P = Pro argument; ett skäl för att styrka tesen. För att vara ett hållbart argument måste det bestå av såväl påstående som skäl/bevis för påståendet.

C = Contra argument, något som motbevisar tesen/styrker antitesen

φ = Premiss – styrker ett arguments relevans – visar varför XYZ är viktigt

² Björnsson et al, se källförteckningen

2.3 Retorisk analys

I själva uppställandet av argumentationsschemana - det första steget för att genomföra denna analys - betraktas varje text för sig. Isolerat från sammanhang, förekomst av annan kompletterande information, tolkningar om sändarens egentliga avsikt, vad mottagaren kan förväntas känna till o.s.v. I de *retoriska* analyserna nedan gäller motsatsen, d.v.s. här ses texterna i sitt sammanhang. Dessutom anläggs komparativa perspektiv.

3 Analys

3.1 Svensk text

Retorisk situation

Målgrupp: Marschen för tillgänglighet överlämnade appellen (texten) till Riksdagen (socialutskottet bl.a.) och Regeringen. Grundtankarna i texten var dock en del av en tänkt debattartikel som refuserades av DN 2003. Dessutom finns texten på Marschens hemsida, vilket gör att den även riktar sig till alla som har intresse av tillgänglighetsfrågor. Texten vänder sig alltså både till politiker som har direkt möjlighet att påverka via lagstiftning och till en bred allmänhet, där det snarast handlar om att skapa opinion.

Marschen för tillgänglighet är en fristående ideell, politiskt och religiöst oberoende organisation med enda syfte att verka för att det i Sverige införs en antidiskrimineringslag som förbjuder otillgänglighet. Marschen för tillgänglighet bedriver sin verksamhet som ett nätverk av personer. Arbetet styrs av en ledningsgrupp som leds av en koordinator, som heter Hans Filipsson. På hemsidan står att läsa att Hans Filipsson i december 2005 fick ta emot årets Martin H:son Holmdahl stipendium vid Uppsala universitet. Hans Filipsson tilldelades stipendiet för sitt arbete för att människor med funktionshinder tillerkänns sin självklara rätt att delta i och ta del av samhället.

I själva texten ser vi att Marschen stöds av samtliga stora ”handikapporganisationer” i Sverige. På hemsidan till vilken texten refererar framgår att paraplyorganisationen Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO) samt även (ekonomiskt) av deras olika förgreningar inklusive De handikappades riksförbund (DHR), Neurologiskt handikappades riksförbund (NHR), privatpersoner som undertecknad osv. Frågan om just tillgänglighet drivs alltså i Sverige av Marschen för tillgänglighet i Sverige (nedan kallad Marschen) som har ett stort och brett stöd (”90 organisationer, 600 000 människor, omsätter ca 1 miljard.”)

Bakgrund: Det finns redan flera antidiskrimineringslagar i Sverige som täcker funktionshinder:

- Lag (1999:132) om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av funktionshinder (FUDA)
- Lag (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan (LBL)
- Lag (2003:307) om förbud mot diskriminering (DFL)

Två av dessa täcker redan tillgänglighet; FUDA och LBL,

Dock finns i Sverige, till skillnad från i t.ex. Australien, USA, England, Sydafrika, Bulgarien o.s.v. ingen generell antidiskrimineringslag med otillgänglighet som diskrimineringsgrund.

Syfte: textens syfte är att skapa opinion för en förändrad och skärpt lag om tillgänglighet. I analysavsnittet nedan framgår vad en sådan kunde innebära.

Genre: texten har karaktären av ett uttåg, och innehåller drag av debattartikel och politisk pamflett. I retoriskt hänseende överväger deliberativa drag.

ARGUMENTATIONSSCHEMA

T Inför i Sverige en antidiskrimineringslagstiftning som förbjuder otillgänglighet för personer med funktionshinder, som länkar otillgänglighet på individnivå [d.v.s. innebär att diskrimineringen sker av individer och måste kunna regleras/åtgärdas således lagmässigt] och har sanktionsmöjligheter. Sverige måste gå från ord till handling.

P Finns brett och starkt stöd

PP fler än 90 organisationer med 600 000 människor stöder organisationen och dessa har omsättning på ca drygt 900 miljoner kronor [fetstil här]

P Tillgänglighet är en mänsklig rättighet

PP Otillgänglighet innebär en kränkning av alla människors rätt att delta i samhället.

P Otillgänglighet är diskriminering

PP Diskriminering sker t.ex. när barn och eller vuxna med funktionshinder inte kan

- komma in i skolan
- nyttja en lekplats
- ta del av myndighetsinformation på en webbsida (t.ex. en person med synskada)
- få sin lagstadgade rätt till särskilda insatser i skolan (t.ex. en person med läs- och skrivsvårigheter)
- kan nyttja tåg, bussar, båtar, flyg eller hyrbilar som alla andra
- komma in i affärer, postkontor, banker, biografier, myndigheter, restauranger, uteställen etc.
- gå på toaletten på nämnda ställen

C Det finns redan kraftig lagstiftning

CC Den efterlevs inte eftersom sanktionsmöjligheter saknas

PCC Att inte göra tillgängligt straffas ej med nämnvärda repressalier

Otillgänglighet är diskriminering

PPCC Om ett bussbolag ej tillgängliggör sina bussar (med t.ex. liftar för rullstolsburna och högtalarutrop för synskadade) riskerar de inga nämnvärda repressalier mer än möjligen dålig PR inom funktionshindersfären.

PC Plan och Byggnadslagen från 1966 innehåller utförliga regler för byggande ur tillgänglighetssynpunkt

CPC Reglerna efterlevs ej

PC Det finns en Lag om handikappanpassning av kollektivtrafiken från 1979

PPC Mycket har gjorts med nya trafiksystem och fordon

CPC Personer med funktionshinder lämnas utanför och hänvisade till diskriminerande särlösningar som färdtjänst

φCPC Färdtjänst är dåligt

PφCPC Kan ej spontanresa som alla andra – måste förbeställa

PφCPC Dyrt - kostar mer än kollektivtrafikens ordinarie taxebestämmelser

PφCPC För få resor – antalet tillåtna resor i månaden är hårt reglerat

CPC På 25 år har inget hänt – trafikordnare och huvudmän får fortsätta ignorera funktionshindrade och hänvisa till diskriminerande särlösningar som färdtjänst

PCC I Sverige är otillgänglighet i lagens mening inte diskriminering. Det måste det vara!

PPCC En antidiskrimineringslag som förbjuder otillgänglighet innebär länkning på individnivå – det är individer som drabbas av otillgängligheten och det är där möjligheten finns att ingripa mot de företag, affärer, kommuner, landsting, statliga myndigheter och så vidare som inte följer lagstiftningen måste finnas.

PPCC Otillgängligheten drabbar samhället i stort – personer med funktionshinder, såväl som föräldrar, barn, pojk- och flickvänner, makar, kompisar.

PPCC Samhället drabbas av förlust av människoliv genom att utestänga en så stor del av befolkningen från samhällslivet.

PPCC Att inte ge personer med funktionshinder samma möjligheter till utbildning och arbete innebär att Sverige årligen missar enorma summor pengar.

PPCC Sveriges otillgänglighet är ovärdigt ett modernt samhälle.

PPCC Många andra länder har redan lagstiftning som förbjuder affärsidkare, myndigheter och ”kommuner” att ha otillgängliga verksamheter

PPPCC USA, Australien, Storbritannien, Sydafrika

CPCC Diskrimineringskommittén utreder just nu om Sverige ska införa något liknande

CPCC Sedan 1 juli finns i Sverige en generell antidiskrimineringslag som skyddar mot diskriminering pga etnicitet, religion, sexuell läggning eller – funktionshinder.

CCPCC Bristande tillgänglighet är dock uttryckligen inte en grund för diskriminering. Självklart borde det vara det.

PPCC Tillgänglighet är en fråga om mänskliga rättigheter.

PPCC I praktiken är merparten av samhället inte på långa vägar tillgängligt, även om alla i teorin tycks vara överens om att Sverige ska vara tillgängligt.

PPCC Att alla ska kunna gå över en gata eller kunna komma åt webbsidor, kunna titta på ett musikevenemang eller äta ute med sin partner, sina föräldrar, sina barn eller sina vänner får inte bara vara någonting som står i rekommendationer, i lagar och förordningar och som alla håller med om, men ingen gör något åt. Det måste vara ett krav, Sverige måste gå från ord till handling.

RETORISK ANALYS

Ethos

Marschen har inga kommersiella syften, har ingen ekonomisk vinning av att den lag man argumenterar för genomförs. Att Marschen och alla medlemmar samt dess intressenter får det bättre

Otillgänglighet är diskriminering

om det man föreslår genomförs torde ej vara ethossänkande – tvärtom är man genom-mångårig egen daglig erfarenhet mycket väl insatt i problematiken. Skribenten själv, Marschens koordinator Hans Filipson använder själv rullstol och har med den studerat och rest mycket utomlands, vilket är ethoshöjande och får oss att tro på budskapet. texten själv visar på kunskap om lagsituationen i olika länder. Den är trovärdig också för att Marschen som organisation är oberoende. texten värjer sig också mot möjliga invändningar ("lagstiftning finns redan" o.s.v.) och därmed blir sändaren svårare att utsätta för kritik.

Vad förutsätter texten om sina mottagare? Mottagarna är ju politiker (den lämnades till regering och riksdag) samt, var det tänkt, allmänheten i DN. texten förutsätter att mottagarna vill väl ("gå från ord till handling") och vill allas bästa. Inte minst förutsätter texten att läsarna tycker att diskriminering är dåligt och oönskat ("otillgänglighet är diskriminering").

Gör sändaren något för att få samhörighet med publiken, för att framkalla en omslutande vi-känsla? Här sker det mycket intimt: Genom sitt intresse för allas grundläggande behov i samhället ner på sån tät nivå som toabesök, förenas läsaren och sändaren genom den senares omtanke.

Pathos

Här utnyttjar och underblåser texten fruktan hos politiker att vara sämre än andra länder samt att framstå som ogina ("diskriminera ... ovärdigt ett modernt samhälle"). Den allmänna mottagaren kan skrämmas av tanken på att ej ens kunna klara sina egna toalettbesök. Och den allmänna mottagaren får även den motsatta känslan: att alla (även ännu icke-funktionshindrade) ska kunna klara sig oavsett fysik, d.v.s. tröst mot konsekvenserna av det fruktade åldrandet. Användande av figuren *exclamatio* är också en känslomarkör ("Det måste det vara!").

Logos

Vilka *topoi*, vilka uppslag till ämnen och synpunkter, tar texten fasta på för att bära fram sitt budskap? Hit hör allmänna begrepp för problem och deras lösning som Nyttä ("komma in i affärer, bank- och postkontor"), Rättvisa ("[ej] komma in i skolan, ej spontanresa som alla andra"), Mänskliga rättigheter ("... utestänga så många") osv. I sin tur samspelar de med känslor som oro och hopp. texten nyttjar även speciella *topoi* som är typiska för diskursen om funktionshinder. Dit hör Facktermer ("otillgänglighet, särlösningar, antidiskrimineringslag, länkar på individnivå") mm

Till synes får *docere*, undervisa, stor plats. Men är det *movere*, röra, som det som det kanske handlar om egentligen? Hur illa det är ställt för funktionshindrade i Sverige jämfört med andra länder ska inte

bara bli känt för mottagaren. Nej, mottagaren ska röras att agera (inget praktiskt har ju hänt på decennier), gå från ord till handling, *docere* övergår alltså i *movere*.

Hur är då texten uppbyggd i övertygandesyfte? Redan i rubriken skymtar det retoriska budskapet – tesen antyds, men i klartext kommer det pö om pö (t.ex. framgår det ej förrän en bra bit in i texten att länkning på individnivå samt, på annat ställe, att sanktionsmöjligheter behövs). Det stämmer med det klassiska sättet att ordna ett (juridiskt) framställande: först ett inledande *exordium* som antyder innehållet (inledande sammanfattning), därpå *narratio*, en bakgrundsredogörelse för vad som hänt (berättelsen om personer med funktionshinderns vanskligheter i dagens Sverige och att näst intill inget hänt praktiskt på flera årtionden) och så *propositio*, huvudtanken/tesen/förslaget ("... otillgänglighet i lagens mening är inte heller diskriminering. Det måste det vara!"), följt av *probatio* som leder det föregående i bevis. texten innehåller även flera *refutatio* – bemötande av invändningar (lagstiftningen fungerar ej i praktiken, t.ex.). Normalt sätt brukar *refutatio* ligga efter *probatio*, men eftersom mottagaren troligen är skeptiskt inställd tycker jag det är bra att man i texten lägger *refutatio* före *propositio*. Det följer Quintilianus³ råd gällande för hur man bör få en kritisk publik att vara fortsatt intresserade. Och till sist mynnar texten ut i *peroratio*, slutklämmen. Här är det en uppräknig av massa andra länder som ligger före (inklusive det för flertalet svenskar med svårartat USA-komplex obehagliga faktum att vara sämre än USA på sociala rättigheter, samt det direkt pinsamma i att även till och med vara sämre än ex-apartheid Sydafrika). Följt av en uppmaning att agera kopplat till det dräpande argumentet om mänskliga rättigheter. Till sist en upplysning om sändarens ställning. Dispositionen skapar en känsloutveckling i texten. Från misär och decennier utan praktiska resultat rör texten sig mot handlingskraftens ljusnande framtid (kan länder som Sydafrika, England, USA och Australien så kan Sverige också!).

Hur är det då med själva argumenten? Tre huvudargumentationslinjer finns nämligen 1) det breda och stora stödet (vilket trycks på speciellt eftersom det är fetstilat), 2) att det handlar om diskriminering och förnekande av mänskliga rättigheter samt 3) att befintlig lagstiftning inte fungerar.

Det för mig (och de läsare som kan lagen) konstiga argumentet om att enorma summor pengar förloras på att ej samma möjligheter till utbildning och arbete ges, behöver förklaras i texten. Det finns ju redan lagar för detta, FUDA och LBL (se avsnittet retorisk situation ovan). Om det är så att sändaren anser att dessa ej fungerar, borde det (åtminstone helt kort) anges i argumentationen kring lagstiftningen. Och det är till denna tredje och sista argumentationslinjen de flesta argumenten kommer, så sändaren tycker den är viktigast. Det stämmer även med retorisk teori att lägga det bästa argumentet sist⁴. Här i sista fasen exemplifieras varför lagen ej funkar samt de hemska och orättvisa

³ Quintilianus, se källförteckningen

⁴ Quintilianus, se källförteckningen

praktiska konsekvenserna av att den inte fungerar. Detta att lägga (de starkaste) känslorna sist stämmer också med retorisk teori⁵.

3.2 Amerikansk text

Retorisk situation

Den retoriska situationen är tidsmässigt densamma som för artikeln från Storbritannien, d.v.s. publicerad ett par år innan landet antog sin riktiga antidiskrimineringslag, vilken i USA heter Americans with Disabilities Act (ADA) och antogs 1990.

Om textens sändare och författare: Yale är ett av USA:s absolut främsta universitet och att artikeln är tryckt i lärosätets juridiska skrift skänker hög trovärdighet och seriositet. Det förefaller sannolikt att texten genomgått en noggrann vetenskaplig granskning innan den publicerats.

Martha T. McCluskey var vid tiden för textens publicering verksam som forskare vid Yale Law School.

Mottagare: Artikeln publicerades april 1988 i *Yale Law Journal*. Det gör att skrivelsen vänder sig till det juridiska vetenskapssamhället. Dessutom kan t.ex. domare och politiker tänkas ingå i den primära målgruppen. I motsats till den svenska texten är detta en text som i första hand vänder sig till specialister av olika slag. Snarare än om bred opinionsbildning så handlar det här i första hand om att påverka inflytelserika nyckelpersoner med möjlighet att driva frågan.

Syfte: textens syfte är att få en förändrad och skärpt lag mot antidiskriminering.

Genre: texten är akademisk, och innehåller drag av juridisk proposition men kanske mer övervägaden, hämtade retorikens generella resonerande genre, *genus deliberativum*.

ARGUMENTATIONSSCHEMA:

T För att få effektiv antidiskrimineringslag för personer med funktionshinder krävs att man flyttar problemfokus från fysiska skillnader till fördomar, precis som det framgångsrikt gjorts inom genus- och etnicitetsfrågorna.

P Det behövs år 1988 en bättre antidiskrimineringslag i USA

⁵ Johanneson, se källförteckningen

Otillgänglighet är diskriminering

PP Funktionshindrade i USA hade 1988 det sämre än andra på de flesta fronter inklusive gällande utbildning, arbete samt inkomst.

PP 50% av funktionshindrade över 15 år hade 1984 hushållsinkomster om USD 15 000 eller mindre, jämfört med endast 25% av icke funktionshindrade.

P Misslyckande bland beslutsfattare att förstå att det handlar om att övervinna fördomar snarare än att handla om att se till fysiska skillnader får till följd att antidiskrimineringsdoktrinen förvirras och blir otillräcklig.

PP Som exempel på nämnda fel tas de federala antidiskrimineringsreglerna gällande kollektivtrafik
PPP Tillgång till allmänna kommunikationer är avgörande för att få tillgång till anställning, politiska aktiviteter, utbildning, shopping och rekreation.

P Först då genus/köns- och rasantidiskriminering fokuserar på att eliminera fördomar snarare än att fokusera på fysiska skillnader blir det verkningsfullt. Denna strategi kan och måste till även för att få till verkningsfull antidiskrimineringslag för funktionshindrade. [texten upprepar tesen men förtydligar och exemplifierar, jag tycker detta kan ställas upp i schemat på detta vis]

PP Genus- och rasantidiskriminering förbjuder inte bara explicit ojämlik behandling utan även på ytan ”neutral” behandling där onödiga ojämlika effekter fås.

PPP Genus- och rasantidiskriminering bygger på ”disparate impact approach” som går längre än jämlik behandling ty den når ända fram till att komma åt ”subtle forms” av fördomar och kommer därmed åt mer än bara jämlik behandling, den når hela vägen fram till jämlika effekter

C Tvärtemot praktiken med ras och genuskontext så anser de flesta domstolar och kommentatorer att då det gäller funktionshinder är de fysiska skillnaderna huvudorsaken till att funktionshindrade har det sämre i samhället.

CC Det som gäller det ena måste också gälla det andra

PCC Det bortses i exempelvis genuslagstiftning från fysiska skillnader såsom att kvinnor men ej män blir gravida (graviditet klassas som *mänskligt* behov för *både* män och kvinnor). I genuslagstiftning är problemfokus på fördomar (”subtle prejudices”) och ej på fysiska skillnader, alltså borde även funktionshinderlagstiftning ha problemfokus på fördomar – (”subtle prejudices”) snarare än på fysiska skillnader!

P Det räcker ej med jämlik behandling, man måste nå fram till en behandling som ger *jämlika resultat* (vilket efterlyses i ”disparate impact model”)

PP Exempelvis räcker ej jämlik rätt för folk som använder rullstol att använda bussens trappsteg – de kan ej komma ombord, varför resultatet inte blir jämlikt.

CP Ojämlika resultat är ej olagliga (menar vissa) utan funktionshindrades intressen måste balanseras mot andra gruppers intressen

CP Fysiska skillnader innebär att särlösningar för funktionshindrade är en godtagbar lösning

CCP Det är fel då det bygger på falskt antagande gällande skillnader. Förnyad analys av nämnda antaganden ger vid handen att ett tillvägagångssätt baserat på ”disparate impact model” är att föredra.

P Genusteori kan förbättra funktionshinderdoktrinerna ty genusteorin avslöjar hur mönster av fördomar kan vara förklädda till ett resonemang om skillnader, ett mönster som fungerar likadant inom diskriminering p.g.a. både kön och funktionshinder

PP Ju mer fördomar är rutin, ju svårare är det att se att det är fördomar och varken normalt eller rationellt.

PPP Det som (felaktigt) anses vara ”relevanta” skillnader har varit och kommer alltid vara de skillnader som håller kvinnor ”på sin plats vid spisen”

PPP En rullstolsburen professor berättar hur han får sitta i ett separat rum när han besökt restauranger eftersom ägarna hävdar att hans närvaro kunde uppröra de andra gästerna och minska deras njutning av maten.

P Psykologer påvisar förekomsten av vitt spridda fördomar mot människor med funktionshinder.

Otillgänglighet är diskriminering

PP Studier visar att bara lite mer än hälften av USAs befolkning har en positiv eller något sånär positiv syn på funktionshindrade, medan övriga öppet erkänner att de har en negativ syn på funktionshindrade – de anses annorlunda och i vissa avseenden underlägsna ”normala” människor. PP Kulturella faktorer spår på fördomar mot funktionshindrade genom att exkludera dem eller återge dem i dålig dager

PPP I fiktion är inte bara funktionshindrade som Kapten Krok och Ahab exkluderade från de andra, utan de funktionshindrade är ofta skurkarna som smider onda planer.

PPPP I sagans värld är det så att fysisk skönhet symboliserar det goda, funktionshinder det onda

P Nämnda bevis på upprepade och kvarhängande fördomar mot människor med funktionshinder slår håll på myten att fysiska skillnader skulle vara främsta orsaken till diskriminering p.g.a. funktionshinder.

PP Tvärtom har dessa vitt spridda fördomar under lång tid blivit djupt inbäddade i ”normala” sociala institutioner och koncept, inklusive i föreställningar om fysiska skillnader.

P Precis som manlig norm tillskrivs negativa konsekvenser inom feministisk teori så är icke-funktionshindrad norm negativ inom diskriminering pga funktionshinder

PP Genusteorins ”male bias”-felaktighet är direkt jämförbar med ”ej funktionshinder-bias”

PP funktionshinder är normalt på samma sätt som barnafödande är ett normalt grundläggande mänskligt behov (läs: ej enbart för kvinnor)

PPP Gravitetet skapar ej ”speciella” behov som fordrar olika behandling, men representerar grundläggande mänskliga behov

PPP Behovet av ramper istället för trappor är ett grundläggande mänskligt behov som delas av ett stort antal människor

PPPP Alla har fysiska begränsningar och funktionshindren ökar med åldern

PPP Begreppen ”able-bodied” och ”disabled” approximerar endast en vid bredd av fysisk kapacitet

PPP Flertalet personer är ”funktionshindrade” jämfört med elitidrottare och operasångerskor

PPP En ”able-bodied” norm är fel inte bara för att den antyder att funktionshinder är ovanligt, utan även för att den antyder att funktionshinder per definition är avvikande och abnormt

CPP Problem med funktionshinder är precis som problemet med gravitetet skapat helt av fysik

PCPP Om en person i rullstol t.ex. ej kommer upp för trappsteg i en buss, så förefaller det problemet ”skapat” av hennes funktionshinder

CCPP Personer med funktionshinder menar dock att det är främst samhället, inte funktionshinder, som orsakar problemen.

PCCPP Ett samhälle där gravida kvinnor vore den typiska arbetskraften skulle ha policier på arbetsplatserna och sociala strukturer som förhindrade graviditet från att minska en kvinnas arbetsförmåga. Analogt skulle ett samhälle där personer med svårigheter att gå i trappor tillhörde gruppen typiska kollektivtrafikåkare automatiskt konstruera bussar med ramper och låga golv. I ett sådant samhälle vore fysik oförmåga att gå i trappor inget problem vid nyttjande av kollektivtrafiken.

P Personer med funktionshinder har i årtal betalt skatt vilken finansierat kollektivtrafik som endast kunnat användas av icke-funktionshindrade.

øP Det är fel att betala för något man ej kan nyttja

P Rädslan för att överväga ”olika” behov kommer från ett ”biased perspective”.

PP 1986 reglerna har ”bias” eftersom otillgängliga bussar beskrivs som tjänande ”allmänheten”.

Bussar som tjänar rullstolsburna beskrivs som ”special service”-fordon.

P Frihet från statlig reglering kan medföra frihet att agera baserat på fördomar

øP Det är inte bra att agera baserat på fördomar [underförstådd premiss]

P Tillgängliggörandet är ej dyrare

PP Det är dyrare att ha sittstolar i bussar än fastlåsning för rullstolar

PP Det är ej dyrare att köpa tillgängliga bussar än otillgängliga

PP Tillgängliggörande av befintliga bussar medför fördelar för alla vilket kompenserar för kostnaden

PP Även barn, pensionärer samt föräldrar med barnvagn har glädje av låga golv och ramper istället för trappsteg

Otillgänglighet är diskriminering

T2 [sammanfattande tes] Dold ("subtle") och ihållande ("pervasive") "able-bodied bias", inte enkla fysiska skillnader, leder till de socioekonomiska nackdelarna som funktionshinder medför. Diskriminering p.g.a. funktionshinder skulle minska genom att tänka på problemet som att det handlar om att eliminera fördomar snarare än om att kompensera för skillnader.

P Doktriner mot diskriminering pga funktionshinder borde konfrontera fördomarna mot "skillnaderna" som går ut på att skillnaderna är abnormt avvikande separata problem som nödvändigtvis är nackdelar.

T3 Istället för att godkänna speciella särskilda lösningar, borde domstolar och policymakers följa "disparate impact model" vilken kräver att "unjustified policies" med skadliga effekter ändras i sin helhet, inte genom särskilda lösningar konstruerade för att hjälpa enskilda drabbade grupper.

T4 Precis som med "disparate impact model" behandlingen av ras- och könsdiskriminering skall ett programs negativa effekter på personer med funktionshinder ses som diskriminering i lagens mening.

T5 Funktionshinderdoktriner ska ej anta att "public programs" kan göras mer effektiva för personer utan funktionshinder genom att utesluta de med funktionshinder.

T6 Disparate impact modellens mål om jämlika effekter ska eftersträvas
P Därmed elimineras "bias"

T7 För att minimera fördomar då man utreder kostnader för att göra samhällsprogram jämlikt effektiva för personer med funktionshinder bör följande krav ställas:

1. "Rättsväsende och policymakers ska noga undersöka verkliga bevis för kostnader för att göra saken helt tillgänglig. (Kostnadsuppskattningar varierar kraftigt – i vissa fall försvinner merkostnaden eftersom många fler betalande kunder nyttjar en tillgänglig buss - och merkostnad för att tillgängliggöra är i många fall minimal, t.ex. var i ett fall kostnaden för att köpa rullstolstillgängliga bussar ej dyrare än att köpa otillgängliga. Vidare ansåg i en undersökning 75% av cheferna att det ej var dyrare att anställa en person med funktionshinder än en utan.)
2. Överväg hur mycket tidigare diskriminering bidragit till rådande höga kostnader. (Nedskärningar i service till "able-bodied" kan vara berättigade med hänvisning till tidigare bördor som lagts på personer med funktionshinder och för att policymakers tidigare vägrat konstruera samhällsprogram som varit tillgängliga från start.)
3. Man ska samarbeta med handikappråd o.dyl. för att hitta mindre kostsamma lösningar.
4. Kostnader ska behandlas på samma sätt för både personer med och utan funktionshinder. (Exempelvis: för att spara kostnader ska myndigheter ej endast begränsa tjänster mot personer med funktionshinder, utan besparingar skall jämförbart drabba personer med respektive utan funktionshinder).

RETORISK ANALYS

Ethos

Som nämnts är Yale ett av USA:s absolut främsta universitet och att artikeln är tryckt i lärosätets juridiska skrift skänker hög trovärdighet och seriositet. Själva skribenten (Martha T. McCluskey) presenteras ej alls, vilket kanske inte gör så mycket p.g.a. det retoriska sammanhang artikeln figurerar i.

Sändaren har inga kommersiella syften, har ingen ekonomisk vinning av att den lag man argumenterar för genomförs. Tvärtom är det intressant hur kunnig sändaren verkar vara inom

feministisk teori. Ytterligare ethoshöjande är de välunderbyggda argumenten är och hur väl undersökt stoftet blivit med dess tunga noter och källhänvisningar.

texten värjer sig också mot möjliga invändningar ("det bortses i genuslagstiftning från fysiska skillnader med fokus istället på fördomar, på samma sätt borde det göras i funktionshinderlagstiftning" osv.) och därmed blir sändaren svårare att bemöta med kritik. Vad förutsätter texten om sina mottagare? Mottagarna är ju jurister, lagstiftare och möjligen politiker och texten förutsätter att mottagarna är intresserade av kostnadsbesparingar (slutklämmen handlar t.ex. helt om det) och vill allas bästa. Inte minst förutsätter texten att läsarna tycker att fördomar/diskriminering – oavsett om det gäller p.g.a. kön, etniskt ursprung eller funktionshinder - är dåligt och icke önskvärt.

Pathos

texten avviker genom att vara mer akademisk än de andra två texterna, men så är den ju också mer juridiskt fokuserad. Och jurister idag försöker ofta undvika känslorargument. Men lite spel på känslorna finns i resonemang om sagans värld ("skönhet symboliserar det goda, funktionshinder det onda" osv.) Känslor rörs upp då man får klart för sig hur det i sagans värld är de funktionshindrade som smider de onda planerna.

Logos

texten har ett extremt logosfokus (det anges t.ex. ej med ett enda ord vem författaren är). För att se hur texten stödjer sitt budskap ska vi därför göra en argumentationsanalys.

Tesen i texten, dess komplexa huvudpåstående, är "för att få effektiv antidiskrimineringslag för personer med funktionshinder krävs att man flyttar problemfokus från fysiska skillnader till fördomar, precis som det framgångsrikt gjorts inom genus- och etnicitetsfrågorna". D.v.s. det finns både mål ("få effektiv antidiskrimineringslag för personer med funktionshinder"), lösning ("krävs att man flyttar problemfokus från fysiska skillnader till fördomar") och – redan i tesen - ett argument för varför lösningen borde fungera i detta fall eftersom den fungerat i andra fall ("precis som det framgångsrikt gjorts inom genus- och etnicitetsfrågorna"). Detta framkommer redan i textens inledande sammanfattning. Längre fram i texten sker flera förtydliganden av tesen, inklusive att det som skall fås som resultat av tesens genomförande är jämlika *effekter* (till skillnad mot att stanna bara vid jämlikhet). Samt preciseringen att man med tesens "fördomar" i huvudsak menar "fördomar vid kostnadsresonemang". Nästan allt annat som sägs i texten handlar om det – underbygger, utbygger och understödjer det.

Vi finner att tesen hävdar ett sakförhållande (textens lösning ”krävs”), d.v.s. ett konstaterande. Det betyder att skälen för tesen också bör röra fakta snarare än värderingar eller normer.

Texten är starkt tesdrivande, texten försöker inte förena olika hållningar och lägga sig i mitten genom någonslags balanserat *pro et contra* resonemang. Nej, alla de relativt få motresonemangen som tas upp brottas ned kraftigt.

Utöver nämnd aspekt kan säkert en annan faktor som spelar in: nämligen genren. Det rör sig ju om en vetenskaplig text i en juridisk skrift, vilket torde påverka den argumentativa hållningen.

Vanligen kan tesen i en text uppfattas lite olika. Här har vi i huvudsak fokuserat på den som ett sakpåstående. Men vi kunde också se den som en handlingsmaning: ”vi behöver en effektiv antidiskrimineringslag för personer med funktionshinder”). Ett skäl att omforma tesen från beskrivande till föreskrivande⁶ är att mer i texten blir argument för den då, som den uppsjö av exempel på ojämlika effekter som drabbat och drabbar personer med funktionshinder. Med detta synsätt blir det vi först såg som merparten av tesen rena argument för vår omformulerade tes.

Oavsett hur vi väljer att betrakta tesen, så innehåller texten fyra huvudsakliga argumentationslinjer som följer av varandra: 1) ojämlika resultat för personer med funktionshinder (konsekvensskäl radas upp) som orsakas av, 2) fördomar (rättviseskäl: *able-bodied bias* samt okunskap om problemen och konsekvensen av det nämnda) med följande lösning: 3) tillämpa strategier som fungerat gällande etnicitets- och genusfrågorna för att få till statlig reglering (möjlighetskäl som understöds av ett varningsskäl: ”frihet från statlig reglering kan medföra frihet att basera beslut på fördomar”). Slutklämsargumentet innebär att 4) samhället sparar pengar på att tillgängliggöra allt för alla (kostnadsskäl).

Kan vi formulera ett motpåstående - en antites?⁷ texten tar upp några motsatta ståndpunkter (t.ex. den analogiska liknelsen med kvinnans barnafödande), domstolsresonemang (historisk förändring i tolkningen av *section 504*) mm. texten bemöter alltså olika invändningar. Lättare blir därför kanske att, snarare än en antites, formulera en alternativ tes som jag själv dessutom tycker är både tydligare och bättre ”för att få effektiv antidiskrimineringslag för personer med funktionshinder krävs att man flyttar problemfokus från jämlikhet till jämlika *effekter*, precis som det framgångsrikt gjorts inom genus- och etnicitetsfrågorna”. Då slipper man gå omvägen via tungrodda begrepp som ”disparate impact model”, som det alls ej är säkert att merparten av mottagarna (läsare av *Yale Law Journal*) känner till.

⁶ Hellspong, se källförteckningen

⁷ Hellspong, se källförteckningen

3.3 Brittisk text

Retorisk situation

Den retoriska situationen är tidsmässigt densamma som för artikeln från USA, d.v.s. publicerad ett par år innan landet antog sin riktiga antidiskrimineringslag, vilken i Storbritannien heter Disability Discrimination Act (DDA) och antogs 1995. Värt att känna till om textens kontext är att den skrevs som en antites mot att olika Brittiska regeringar i ett tiotal år avfärdat skärpt lagstiftning med argumentet ” *there was no substantive evidence of discrimination against disabled people.*”⁸

Om textens sändare och författare: texten sammanfattar en bok skriven 1991 av Dr. Colin Barnes, professor vid Centre for Disability Studies vid University of Leeds. Han har även själv skrivit själva sammanfattningen. Bokens och textens sändare är The British Council of Organisations of Disabled People (BCODP). Det är en paraplyorganisation för olika handikapporganisationer i Storbritannien. BCODP har personer med funktionshinder i alla ledande positioner. BCODP får £30,000 i årliga statliga bidrag.

Dr Colin Barnes använder själv rullstol och är professor vid Leeds University i Storbritannien (i vad framgår ej av texten).

Mottagare: texten skrevs som en sammanfattning av boken 1991, och delades ut till allmänheten, vilka är huvudmottagare. (Själva boken som texten sammanfattar torde däremot ha beslutsfattare som huvudmottagare, t.ex. kan domare och politiker tänkas ingå i den primära målgruppen. Detta inte minst eftersom allmänheten knappast kan förväntas läsa en så pass ”snäv” facklitteratur, men väl en kort appell.)

I motsats till den amerikanska texten men i likhet med den svenska texten är detta således en text som vänder sig till en bred publik.

Syfte: Målet är att skapa bred opinionsbildning kring att få en förändrad och skärpt lag mot diskriminering.

Genre: texten är ett mellanting mellan den amerikanska och svenska. texten i sig är inte alls lika akademisk som den (längre och mer juridiska såtillvida att den är skriven av en jurist och publicerad i en juridisk tidsskrift) amerikanska, men är avsevärt mer vetenskaplig än den (mycket kortare) svenska. Texten stödjer sig på vetenskaplig forskning (boken som den sammanfattar) och innehåller i

⁸ Dr Colin Barnes i email till undertecknad 2005-11-11, i författarens ägo.

sig en massa exempel och hänvisningar. Samtidigt är målgruppen en bred allmänhet och syftet opinionsbildande. I retoriskt hänseende klassar vi därför texten som *genus deliberativum*.

ARGUMENTATIONSSCHEMA:

T1 Institutionaliserad diskriminering mot funktionshindrade personer är vitt utspridd i det Brittiska samhället 1991, trots att Storbritannien var bland de första att etablera rättigheter för funktionshindrade personer i lagens mening då välfärdsstaten sattes upp på 1940-talet.

C Det finns inga substantiella bevis för förekomsten av diskriminering av funktionshindrade personer.

P Negativa attityder och diskriminerande tillvägagångssätt som på ett effektivt sätt förnekar funktionshindrade personer grundläggande mänskliga rättigheter är ingrodda i samhällets viktigaste institutioner.

PP Utbildning – Funktionshindrade barn och ungdomar har ej enligt lagen rätt till samma ”schooling” som sina icke-funktionshindrade kamrater trots över ett århundrade av offentligt finansierad utbildning. Bristen på kvalifikationer, arbetslöshet, social isolering och beroende av tjänster är extra hög hos funktionshindrade unga personer. Genom att producera utbildningsmässigt och socialt funktionshindrade unga vuxna (läs: de får ju sämre utbildning och deras fysiska funktionshinder utvidgas därmed) så förevigar särskolor och högskolor den missvisande tron att funktionshindrade personer är otillräckliga och således legitimiseras diskriminering i alla andra områden av socialt liv.

PPP En överväldigande majoritet av skolor, högskolor och universitet förblir oförberedda att placera dem i en ”mainstream setting”.

PPP Mer än en tredjedel av funktionshindrade barn under 16 och mer än fyra femtedelar av funktionshindrade studenter tvingas acceptera särlösningar som misslyckas med att ge dem nödvändiga färdigheter för att antingen få jobb eller leva oberoende som vuxna.

PPP Segregationen av funktionshindrade barn beror ej på överfulla vanliga skolor, ej heller på resursbrist utan på en ovilja till förändring.

PPPP 1989 spenderades £820 miljoner på specialutbildning; merparten gick till segregerad utbildning.

PPPP Sedan 1981 har antalet barn som sänds till särskolor ökat, med upp till 25%

PPPP Färre än 1 av 5 högskolor har en policy för antagande av funktionshindrade studenter, de som har det specialiserar sig på ”special” kurser på låg nivå

PPP Inläringen för funktionshindrade barn i särskolor är sämre än för icke-funktionshindrade barn i vanliga. Vidareutbildningen för funktionshindrade studenter fokuserar på ”sociala färdigheter” och ”generell livskunskap” samt speciella funktionshinderkunskaper som läspläsning och Braille.

PPP Även om 16- och 17-åringar är behöriga för en plats i Youth training, så kan funktionshindrade ungdomar nekas med skälet att det är osannolikt att de får jobb.

PP Anställning – Trots att det är helt avgörande för en individs ekonomiska och sociala välmående så är, tillsammans med omgivningsfaktorer, diskriminering mot funktionshindrade personer djupt inrotat i Storbritanniens arbetsmarknad. Diskrimineringen syns i arbetsgivares policies mot funktionshindrade samt hos privata och offentliga rekryteringsfirmor som hänvisar funktionshindrade till lågstatusyrken. Denna ojämlikhet ökar på den negativa spiral som majoriteten funktionshindrade personer befinner sig i.

PPP Sannolikheten för att funktionshindrade personer är arbetslösa är tre gånger högre än för icke-funktionshindrade

PPP Funktionshindrade personer är arbetslösa längre tid

PPPP Fakta till ovan: Under 1980-talet var tre gånger fler funktionshindrade personer arbetslösa i 2 år eller mer.

PPP När funktionshindrade personer väl får arbete är det vanligen okvalificerade lågavlönade jobb med få chanser till avancemang det rör sig om

PPPP Endast 12% av den funktionshindrade arbetskraften har expert- eller chefsjobb jämfört med 21% av de icke-funktionshindrade.

Otillgänglighet är diskriminering

PPPP De flesta ledande jobben i organisationer som specialiserar sig på anställning av funktionshindrade personer som ”Reploy” och ”Outset” innehas av icke-funktionshindrade.

PPP Funktionshindrade arbetare tjänar mycket mindre än icke funktionshindrade

PPPP Heltidsanställda funktionshindrade män tjänar en fjärdedel mindre än motsvarande grupp utan funktionshinder.

PPPP De funktionshindrade personerna i statliga åtarädsprogram tillhör de allra sämst betalda med bara £90 i veckan, jämfört med snittet £200-290 i veckan i snitt för alla män.

PP Bidrag för funktionshinder – Över tre fjärdedelar (78%) av Storbritanniens 6,2 miljoner funktionshindrade personer (av vilka 54% är under pensionsåldern) är beroende av socialbidrag för sin överlevnad. De är även fattigare eftersom deras grundläggande kostnader är högre – eftersom funktionshindrade personer lever i en otillgänglig omgivning behöver de spendera mer på bostadsanpassning, hjälp med assistans och hemtjänst, mat, kläder, resor etc; kostnader som ökar med ökande funktionsnedsättning. Följden av att jobben är låglönejobb är att många ej har annat val än att uthärda ett liv av utpräglad fattigdom och påtvingat beroende.

PPP Merkostnaderna är £6,10 per vecka enligt officiella källor, oberoende källor hamnar avsevärt högre – exempelvis The Disablement Income Group sätter merkostnaden till £69,92 per vecka.

PPP Alla håller med om att funktionshindrade personer har en mycket lägre levnadsstandard

PPP Värre är att funktionshinderbidragssystemet är högst diskriminerande och innehåller negativa incitament mot att söka klara sig själv och bli finansiellt oberoende.

PPP Personer med liknande funktionshinder får kraftigt varierande bidrag beroende på orsaken till funktionsnedsättningen, arbetshistorik, ålder, civilstånd och t.o.m. hemland innan ansökan.

PPP Alla måste betona sina svårigheter/begränsningar istället för styrkor för läkare, socialarbetare, och andra ”experter” för att ansöka.

PPP Funktionshinderersättning omfattar ej funktionsnedsättningsrelaterade merkostnader i samband med arbete.

PP Tjänster – Beroendet förvärras av rådande (sjuk)vård och sociala tjänster; dessa domineras av de styrande experternas intressen och det sedvanliga antagandet att funktionshindrade personer är oförmögna att styra sina egna liv. Nämnade tjänster misslyckas inte bara med att ej låta funktionshindrade personer leva oberoende i samhället utan fråntar dem värdighet och oberoende i personliga relationer och gentemot hemmet och familjen.

PPP Beroende på medföljande fattigdom har funktionshindrade personer inget annat val än att nyttja tjänster från de lokala myndigheterna. (Merparten av pengarna spenderade på dessa går till vård i institutionell stil och löner till tjänstemännen där.) Detta ger ej de funktionshindrade personerna samma grad av oberoende som de icke-funktionshindrade personerna har.

PPP Kontrollen över att organisera och samordna hjälpen förnekas den enskilde och sköts helt av tjänstemän.

PPP Situationen förvärras av brist på information, adekvata tekniska hjälpmedel och riktig personlig assistans, varför man tvingas få hjälp av oavlönade familjemedlemmar och vänner.

PP Fysiska miljön – Beroendet förvärras av en fientlig fysisk omgivning. Trots att personlig mobilitet blivit allt viktigare i alla delar av samhället; speciellt för arbete, så konfronteras funktionshindrade personer med otillgängliga bostäder, otillgängliga transporter och otillgängliga byggnader.

PPP Trots att över 4,25 miljoner personer är rörelsehindrade så finns det bara 80,000 tillgängliga bostäder, varav många i ”special-housing” ghetton, avskiljda från ”normalt” boende. Således isoleras funktionshindrade personer från sina familjer, vänner och hela det icke-funktionshindrade samhället.

PPP De flesta bussar, taxi och tåg är otillgängliga. Särlösningar såsom exempelvis ”Dial-a-ride” är segregering och ger en underlägsen service jämfört med vad som erbjuds icke-funktionshindrade personer.

PPPP I London är Dial-a-ride så begränsat att man bara får en resa tillbaka var 10,5:e vecka (läs: man får annars bara resan ena hållet bekostad).

Otillgänglighet är diskriminering

PP Fritid – Tillsammans med arbetslöshet, dålig ekonomi samt förhöjt och nödvändigt beroende av andra, så är omgivningsfaktorer centrala i exkluderandet av funktionshindrade personer från de fritids- och sociala aktiviteter som icke-funktionshindrade tar för givna.

PPP Många pubar, restauranger, konstgallerier, teatrar, konserthallar, biografier och sportarenor är otillgängliga för funktionshindrade personer.

PPP Fördomar mot och vitt utspridd okunskap/"ignorance" om och mot funktionshindrade personer är vanlig bland dem som jobbar i underhållningsindustrin som t.ex. konsert- och sportevenemang.

PPPP I flera konserthallar måste funktionshindrade ha med en icke-funktionshindrad ledsagare

PPPP Vissa teatrar och biografier släpper ej in personer som använder rullstol om de ej åtföljs av en icke-funktionshindrad person, andra släpper ej in dem överhuvudtaget.

PPP Påtvingat beroende och diskriminering på fritiden medför att många funktionshindrade personer har få vänner och blir extremt isolerade socialt.

PPP Problemen spås på av medias snedvridna framställning av funktionshinder- Funktionshindrade personer ignoreras av press och TV så att funktionshindrade personer roll i samhället marginaliseras. När funktionshindrade personer för ovanlighetens skull omtalas görs det på ett sådant sätt att de sedvanliga fördomarna mot funktionshinder bekräftas och permanentas ("perpetuates")

PPPP Ett bra exempel är det sätt på vilket välgörenhetsorganisationer presenterar funktionshindrade personer som "pitiable and pathetic" för att dra in pengar.

PP Politisk påverkan – Efterföljande regeringar har lyckats undvika och till och med förneka den utbredda diskrimineringen av funktionshindrade personer. Detta till stor del beroende på att, funktionshindrade personer tills nyligen har saknat en trovärdig gemensam röst att uttrycka sina åsikter genom.

PPP Undersökningar visar att många funktionshindrade personer ej var registrerade för att rösta i valet 1987.

PPP Blinda och döva personer hade ej tillgång till nödvändig politisk information för att kunna göra ett medvetet val.

PPP Otillgängliga transporter och otillgängliga vallokaler förhindrade ännu fler från att utnyttja sin rätt att rösta.

PPP Traditionella organisationer och välgörenhetsorganisationer som säger sig representera funktionshindrade förhindras att delta aktivt i politik p.g.a. sin "charitable status".

PPP Dagens partisystem gör att politiker har svårt att driva funktionshinderfrågor på det sätt som funktionshindrade personer önskar.

PPP Efterföljande regeringar har förefallit motvilliga till att stödja organisationer bestående av funktionshindrade personer. Organisationer bestående av funktionshindrade personer är kontrollerade och ledda av funktionshindrade personer. Organisationer för funktionshindrade personer kontrolleras och styrs av icke-funktionshindrade personer.

PPPP Exempelvis BCODP (den nationella paraplyorganisationen för organisationer bestående av funktionshindrade personer) får endast £30,000 av regeringen medan motsvarande organisation för funktionshindrade personer (the Royal Association for Disability and Rehabilitation - RADAR) får £233,000 (1990/91)

T2 Regeringar misslyckas med (att genomföra) fungerande policies för funktionshindrade

P Ansvaret ligger hos en rad brittiska regeringar, som trots att de har uttalat stöd för FN's Programme of Action Concerning Disabled Persons från år 1982, har konsekvent införa policies som skulle göra det möjligt för funktionshindrade att uppnå en livsstil jämförbar med icke-funktionshindrade personer.

PP Inom en rad områden är det samma problem: misslyckande att i praktiken få programmen att efterlevas och det uppenbara föredragandet av frivilligt övertygande som inte bara misslyckas med att ge funktionshindrade personer arbete, men även vidgar klyftan mellan dem och icke-funktionshindrade personer.

PPP The Education Act 1944 omfamnade principen att funktionshindrade barn skulle utbildas tillsammans med icke-funktionshindrade barn. Så sker icke

Otillgänglighet är diskriminering

PPP The Disabled Persons (Employment) Act 1944 med dess 3-procentiga anställningskvotering har ej tillämpats (max böter för någon som fällt har oförändrat varit £100 fram till i.a.f. 1991)

PPP Negativa antaganden om funktionshindrade personers arbetsförmåga förstärks av the Department of Employment's försök att övertyga arbetsgivare att anställa fler funktionshindrade arbetare:

PPPP Policies som "Fit for Work" och "Code of Good Practice on the Employment of Disabled People" håller sig till den traditionella medikaliserande synen på funktionshinder. Undersökningar visar att den senaste versionen av nämnda "Code" endast setts av färre än en femtedel av arbetsgivarna; endast en tredjedel kände att den höjt "anställbarheten" av funktionshindrade arbetare.

PPP Senaste förändringarna av funktionshinder "benefits" kommer ej alls förbättra för de 4.2 miljoner äldre funktionshindrade personer.

PPP Inga statliga planer finns för att åtgärda problemet med för få och segregerade tillgängliga bostäder.

PPP Lagstiftning saknas (1991) för att uppmuntra transportanordnare att tillgängliggöra sina fordon, och även om the Department of Transport i princip stödjer helt tillgängliga bussar, taxis och tåg så dröjer det en bit in i nästa århundrade innan det blir vanligt snarare än undantag.

PPP Även om senaste tidens (1991) uppdatering av byggnadsregleringarna tydligt erkänner funktionshindrade personers rätt att nyttja offentliga byggnader, så varken har eller kommer sådana åtgärder att påverka det som redan är byggt. Detta är extra relevant i underhållningsbranschen där otillgängliga byggnader spelar en avgörande roll i att exkludera funktionshindrade personer från generella fritidsaktiviteter som konserter, teateruppsättningar samt sportarenor.

T3 Enda sättet att få stopp på nämnda institutionaliserade diskriminering är lagstiftning som betonar vikten av sociala rättigheter snarare än individuella behov och fokuserar på det "disabling society" som vi lever i. Alltså krävs en antidiskrimineringslag som

1. etablerar en fast grund för policies som säkrar integrationen av funktionshindrade personer i det ekonomiska och sociala samhällslivet, samt;
2. tillhandahåller offentlig bekräftelse på att diskriminering mot funktionshindrade personer av vilket skäl som helst och av vilket slag som helst inte längre är acceptabelt;
3. innefattar ett lämpligt sätt att tillse att lagen efterlevs praktiskt [så att den får önskad effekt].

RETORISK ANALYS

Ethos

Att texten utgör en kort sammanfattning som skrivits av samme Dr. Colin Barnes av en bok han även författat är i sig ethoshöjande (då vet man att sammanfattningen helt överensstämmer med författarens intentioner, vilket man ej vet säkert om någon annan än författaren sammanfattat dennes bok. Huruvida boken varit en tungt bidragande faktor till att Storbritannien införde riktig antidiskrimineringslag som han själv skriver i email till undertecknad låter jag vara osagt⁹. Men nog är det ethoshöjande att texten baseras på en bok innehållandes vetenskaplig forskning? Det är även ethoshöjande att Storbritanniens paraplyorganisation av personer med funktionshinder (BCODP) ställer sig bakom texten.

⁹ Dr Colin Barnes i email till undertecknad 2005-11-11, i författarens ägo.

Vi ser att texten söker höja sitt ethos genom att markera att de (BCODP) *själva är* personer med funktionshinder (till skillnad från RADAR - en organisation *för* personer med funktionshinder men (vars ledning) består av personer utan funktionshinder). Man kan hålla med om att man är mer trovärdig i en sak man själv upplever dagligen, och därför är detta ethoshöjande.

Texten bemöter, till skillnad mot den amerikanska och svenska texten, ej öppet några möjliga invändningar. Men med kännedom om den retoriska situationen om att hela texten är ett enda *refutatio*, så höjs ethos. Texten dödar nämligen den huvudinvändning olika brittiska regeringar haft under ett tiotal år och som syns i argumentationsschemat ovan, nämligen att *there was no substantive evidence of discrimination against disabled people*. (Nämnda huvudinvändning uttrycks ej explicit i själva texten, men vars innebörd fås underförstått om man läser mellan raderna. Denna invändning, uttrycktes explicit i det email undertecknad fick av Dr Barnes (se avsnittet retorisk bakgrund ovan)¹⁰. Förvisso kräver nyss fört resonemang att man läser mellan raderna eller i vart fall känner textens retoriska situation, även om kanske ej själva texten återspeglar det.

Texten förutsätter att mottagarna (allmänheten inklusive de beslutsfattare som ej läst den bok som texten sammanfattar) tycker att diskriminering (av personer med funktionshinder) är dåligt och vill allas bästa. Ett grundantagande är att alla har rätt till (att uppnå) en jämförbar levnadsstandard.

Är det så att sändaren åstadkommer samhörighet med mottagaren, skapas det en ethoshöjande vi-känsla? Även om ordet *we* aldrig förekommer och sändaren tar ett perspektiv utifrån på ”de brittiska öarnas problem” så innehåller texten så många exempel på orättvisa att vi-känsla skapas genom att sändare och mottagare förenas i gemensam avsky över rådande situation. De regeringar som under decennier ej åstadkommit gripbara resultat (tvärtom!) framstår som både inkompetenta och illvilliga (vi mot regeringarna!), men nu har vi redan kommit in på pathos.

Pathos

Av de tre texter vi studerar i denna uppsats, är detta obestridligen den mest känsloladdade. Att röra känslorna hos mottagaren anses vara det som övertygar bäst¹¹, varför denna text i så fall skulle ha starkast opinionsbildande verkan. Texten är jämfört med de andra två texterna full av direkta och indirekta känslomässigt rörande konkreta exempel och argument.

Direkta pathosargument som bl.a. 1) att vissa funktionshindrade inte ens får bestämma hur dags de ska stiga upp på morgonen, 2) att funktionshinder ”historiskt sett betraktats med misstänksamhet, *ridicule* och *pity*”, 3) personer med funktionshinder får ej ens ledande jobb i

¹⁰ Enligt Hellspongs bok Metoder för brukst.ex.tanalys (se källförteckningen) är det i en argumentationsanalys som denna viktigt för analysen att beakta även sådant som inte står men antyds. I detta fall ser vi att det förbättrar förståelsen och skärper analysen.

¹¹ Quintilianus, se källförteckningen

organisationer som sysslar med att ge nämnda personer jobb, 4) man för att få bistånd (*benefits*) måste älja sina problem och svårigheter – istället för styrkor – för en uppsjö läkare, socialarbetare och andra ”experter” och 5) fördomarna mot funktionshinder permanentas av media genom att till och med de välgörenhetsorganisationer som ”hjälp” med att samla in pengar framställer personer med funktionshinder som *pitiabile and pathetic*.

Logos

Huvudtesen är att det finns många starka bevis inom alla områden på förekomsten av diskriminering av personer med funktionshinder.

Sedan finns ytterligare två huvudsakliga underteser. Den första är att regering på regering ”misslyckas” med att genomföra fungerande policies för personer med funktionshinder. Följt av en massa exempel på det vilka verkar som indirekta skäl.

Den tredje och sista tesen hittar vi alldeles i slutet. Den rör lösningen på den horribla situationen sökt påvisa: Enda sättet är en lag som betonar sociala rättigheter snarare än individuella behov och sätter fokus på det *disabling* samhället. Här räknas tre steg upp som preciserar vad som krävs. Men det argumenteras ej för varför just detta är den enda lösningen. Möjligen kan det ses som en underförstådd premis att man köper påståendet genom att tänka ”eftersom det gått så illa med allt vi provat hittills måste vi, om vi vill ha nya resultat, prova ett nytt tillvägagångssätt”.

Textens struktur ter sig vid en första anblick tämligen oortodox. Den förefaller ej alls följa den *dispositio* som brukar framhållas av klassisk retorik, även om den klassiska dispositionsmodellen är tillkommen primärt för tal, och inte tar hänsyn till de möjligheter till den dispositoriska variation som skrivna texter kan laborera med. Men texten är lättläst och börjar med en inledande sammanfattning som hävdar att det är illa (problem finns), följt av massa exempel inom ett heltäckande spann av viktiga områden som Utbildning, Anställning, *Benefits*, Tjänster, Fysiska miljön, Fritid samt Politisk påverkan. Under nämnda rubriker staplas exempel på varandra - indirekta skäl som blir argument för att det är riktigt illa. Det hela avslutas med lösningen: en kort handlingsmaning som kallas slutsats.

Vi kan se att texten kanske ändå följer en enkel form av den klassiska retorikens dispositionsmodell: *narratio* och *propositio* i inledande sammanfattningen. Följt av *probatio* (exemplen) och avslutas med en slags kombination av *conclusio* och *peroratio*. Detta då textens slut presenterar en lösning som på en och samma gång också är en eggande maning till handling.

Vilka *topoi* (=platser), vilka uppslag till ämnen och synpunkter, utnyttjar texten för att nå sitt persuasiva syfte? Vilka teman tas upp? Vilka allmänna sanningar, vitt spridda föreställningar och

Otillgänglighet är diskriminering

värderingar nyttjar sändaren? Vi ser i texten Orsak (avsaknad av det som texten menar behövs) och Följd (merparten av texten är ju exempel på följden av situationen). Hit hör även allmänna begrepp för problem och deras lösning som Orättvisa (*"the inevitable [!] outcome is an existence characterised by excessive poverty and enforced dependence"*), Mänskliga rättigheter ("... utestänga så många") osv. I sin tur samspelar de med känslor som oro och hopp. texten nyttjar även speciella topoi som är typiska för diskursen om funktionshinder. Dit hör Facktermer som återfinns i alla tre texterna ("otillgänglighet, särlösningar, antidiskrimineringslag") men även den unika facktermen "medikaliserande". Med bland topoi finns även allmänt spridda värderingar: mänskliga rättigheter, fel med diskriminering osv.

Vi kan säga att det under pathos nämnda indirekta skälet om att maximala nackdelen för en arbetsgivare att bryta mot *Disabled Persons (Employment) Act* sedan 1944 oförändrade maxbötern £100 kan ses ur ett annat perspektiv. Nämligen som en *trop*, och då ett exempel på tankefiguren ironi (straffet på £100 är ju löjeväckande lågt, detta kan vi säga är ironi (torr brittisk sådan) ty mottagaren ser både okunnighet och illvilja hos beslutsfattarna).

Även om texten vill skapa opinion hos en bred målgrupp, så ser vi att själva huvudsyftet ändå är att påverka och *omvända* de mottagare som är beslutsfattare (olika politiker som i tio år hävdar att det saknas tunga bevis för att det skulle finnas diskriminering av personer med funktionshinder). Detta, att omvända, är den svåraste av tre *retoriska strategier* (stödja, skapa eller omvända)¹².

Till argumentationen räknas både argumenten och de indirekta skälen. Vi ser att texten innehåller en rad indirekta skäl. De många exemplen på diskrimineringen är en kraftfull argumentation. Om nämnda indirekta skäl skulle omformas som argument torde texten förlora en väsentlig del av sin vetenskapligt undersökande karaktär.

Hur lyckad är argumentationen om vi betraktar den logiskt? Skälen ter sig tungt relevanta. Om det stämmer att huvudskälet för den nämnda antitesen varit att det saknas *substantive evidence of discrimination against disabled people*, och de uppgifter texten uppger stämmer, ja då är det hela både synnerligen relevant och hållbart. Samt att skälen förstärker varandra och sammantaget får tesen att framstå som välgrundad.

Textens resonemang kan sammanfattas såhär: "Om det finns diskriminering mot personer med funktionshinder måste en (skarp) lagstiftning till. Det finns jättemycket sådan diskriminering överallt. Alltså måste det till en lagstiftning [tesen]".

¹² Hellspong, se källförteckningen.

Vi ser alltså att skälen är sammanbundna med tesen i ett huvudsakligen deduktivt argumentationsschema. Skälen, både de implicita och explicita, förenas väl med tesen i ett logiskt bevis för den.

4 Diskussion

Svenska Marschen för tillgänglighet torde kunna nå större slagkraft i sitt budskap genom att i likhet med den amerikanska textens förslag tillämpa samma strategi om fördomseliminerande argumentation som görs inom könsrelaterad antidiskriminering. Nämligen att få bort fokus från fysiska skillnader, precis som lagen slutat fokusera på den fysiska skillnaden i att kvinnor men ej män blir gravida. (Lagen tillåter ej graviditetsdiskriminering med motiveringen att det är ett mänskligt grundbehov).

Även genom att byta ut ordet ”förbjuda” mot nya ”förhindra” i tesen markeras att det är praktiska resultat som behövs. Vidare är det viktigt att framhäva att det ofta ej är dyrare att köpa fordon som är tillgängliga för alla än fordon som bara är användbara för icke-funktionshindrade. Vidare kan påpekas att personer med funktionshinder under lång tid tvingas betala skatt för tillhandahållande av samhällstjänster som är oanvändbara för dem (t.ex. bussar de ej ens kommer in i). Att det därför kan vara rättvist att, om det måste sparas pengar, de som kan få stå upp i nya bussar en tid framöver! – ”De borde vara tacksamma över att komma in i bussen”, kan Marschen argumentera. Det är nämligen t.ex. billigare att ha fästanoordningar för rullstolar än stolar i bussar! (Detta var ett av de exempel den amerikanska texten ger för att det är så att det ibland rentav är billigare att utforma samhället för personer med funktionshinder än för personer utan.)

Vidare kan uppmärksammas att de flesta har funktionshinder – t.ex. har ju de flesta funktionshinder jämfört med elitidrottare och operasångerskor. Samt att inte bara personer med funktionshinder gynnas av tillgänglighetsgörande, t.ex. gagnas ju även barn, pensionärer och föräldrar med barnvagn av bussar utan trappsteg! Själv märker jag hur dörröppnare för personer med rörelsehinder ofta och gärna används av alla – det är snabbare och enklare för alla att öppna en tung port genom att trycka på en knapp. Som civilekonom skulle jag summera genom att säga att en sk. cost-benefit-analys (CBA) ger vid handen att det är samhällsekonomiskt lönsamt att fokusera på att tillgängliggöra för alla.

Ideologiskt kan vi se att samtliga tre texter delar en grundsyn kring en ”socialliberal” ideologi då de tycks ense om att man har rätt till samma levnadsnivå oavsett om man t.ex. föds med funktionshinder och att det är staten som ska fixa det. Möjligen kan man invända att texterna endast

vill ha "equal opportunities" att uppnå samma socioekonomiska standard. En interkulturell skillnad är politisk: USA är längst till höger, Storbritannien i mitten och Sverige mer åt vänster¹³.

En reflexion är att den amerikanska texten kunde bättre lyft fram att "tillgängliggörandet av bussar ökar antalet kunder och därmed gör det samhällsekonomiskt lönsamt" (se not 117 i texten).

Finns det något som den brittiska texten missar? Argument från amerikanska texten som "frihet från statlig reglering kan betyda frihet att agera baserat på fördomar" kunde användas som ett skäl till för tredje tesen (att lagstiftning krävs). Även fler explicita argument kunde säkert ha använts från de andra två texterna (om de skrivits samtidigt), men textens syfte har ju lyckats i Storbritannien, så *if it works don't fix it!*

Om huvudinvändningen i Storbritannien sades vara saknade bevis för förekomst av diskriminering, och den i USA istället var ett felaktigt antagande om merkostnader så vet vi som var på Hjultorget¹⁴ politikerdebatt att den uttalade huvudinvändningen bland svenska politiker är en annan. Nämligen att det är besvärande om jurister ska "sko sig på handikappade". Så svarade nämligen politiker i panelen på min retoriska fråga "Varför ska Sverige vara sämre än Sydafrika och Bulgarien?". Detta handlar dock inte om avundsjuka på jurister för att de tjänar sitt levebröd på att hjälpa personer med funktionshinder att få en drägligare tillvaro. Det handlar om att Sverige bryter mot FN:s mänskliga rättigheter och har tandlösa lagar som lämnat landet otillgängligt i decennier. Att vi, trots en massa utopiskt feel-good röstfiskerisnack om att Sverige/Stockholm ska bli tillgängligast i världen 2010, ligger långt efter länder som Storbritannien, USA, Australien och Sydafrika. Och att lagar som ej efterlevs behöver skärpas samt stämningmöjligheter måste till för att kunna ta till piskan så att rädsla för stämningar uppstår, och att man då snabbt tillgängliggör på bred front för att undvika grova viten. Självklart behöver personer med funktionshinder kunnig hjälp av jurister för att vinna i sega domstolsprocesser. Och jurister behöver också tak över huvudet och mat på bordet. Det funkar i t.ex. Storbritannien och USA, och kommer givetvis att fungera i Sverige också.

Men vi har lärt oss att ta det politiker säger med en stor nypa salt. Troligtvis var de huvudsakliga riktiga huvudinvändningen även i Storbritannien (inbillade) merkostnadsskäl. Och troligen är läget detsamma i Sverige. Och nej, vi tror inte på att det är några större interkulturella skillnader mellan länder i denna fråga. Därför tror vi inte på invändningar typ "i Sverige löser vi det

¹³ Undertecknads konstaterande: I både USA och Storbritannien växlar regeringsmakten ofta i valen, medans i Sverige har *de facto* det socialdemokratiska partiet vunnit 15 av 17 efterkrigsval.

¹⁴ Älvsjömassa för personer med funktionshinder 2005, där ansvarig politiker från centerpartiet resp. socialdemokraterna modererades av Independent Livings nestor Adolf Ratzka – läs mer om mannen som gett Sverige LSS, se www.ili.org

här i samförstånd och vi stämmer ej varandra”. Så har vi, likt Storbritannien tidigare, nämligen hållit på i decennier, och kan konstatera att det obestriddigen fallerat helt. (När det gäller att undvika smärta som att förlora segdragna och kostsamma stämningssprocesser värjer sig majoriteten människor på samma sätt oavsett kultur. Man tillgängliggör hellre som ett slags billig försäkring mot eventuella stämningar.)

Spontant tycker jag dessutom att man kunde stärkt argumentationen ytterligare genom att t.ex. påtala att nuvarande situation bryter mot FN:s dekret om rättigheter för personer med funktionshinder samt gör det utopiska målet att bli bäst på tillgänglighet 2010¹⁵ osannolikt.

Även om den svenska texten är bra med tanke på sin korthet (pamflettliknande) så är en svaghet att texten ej alls med ett enda belopp eller källhänvisning¹⁶ styrker de ekonomiska konsekvenserna av otillgängligheten. Det är ju så att politiker, som är de som kan genomföra krävda förändringar, får lättare att förändra om begripliga plånboksargument finns, vilka den svenska texten helt saknar till skillnad från både den engelska och amerikanska texten i denna uppsats. T.ex. innehåller ju den amerikanska texten fyra slutklämpunkter, och *samtliga* av dessa handlar om kostnadsresonemang! Således borde man i Sverige driva, som en huvudargumentation, eller om man vågar, rent av som en slogan: ”samhället sparar pengar på att tillgängliggöra för personer med funktionshinder!”

Smärtan av vetskap om samhällets prislapp för rådande otillgänglighet som byts till moroten av sparade pengar (och rättviseaspekten) om Sverige blir tillgängligt kunde påtalas tydligare. Möjligen kan man säga att detta är en underförstådd premis som krävs för att mottagaren (politiker) ska finna merparten av argumenten hållbara.

Som personligt bidrag som ej står i texterna vill jag påpeka två förhållanden jag upptäckt då jag pratat med olika personer i samband med letande av material till uppsatsen: Som lokalt exempel kunde man påvisa det absurda faktum att Stockholms stad å ena sidan *pratar* mycket om att bli världens mest tillgängliga huvudstad 2010, men att det å andra sidan *är så* att stadens funktionshinderombudsman marionettiseras genom att hon uttryckligen *är förbjuden* att granska diskriminering på individnivå. Man borde ställa den retoriska frågan: ”var om inte på individnivå sker diskrimineringen?!”

¹⁵ Handikappolitiskt program för Stockholms stad (2005): tryckt programförklaring, finns även i lättläst version. Saknar enligt mig helt mätbara och konkreta mål, och är således meningslös.

¹⁶ Texten säger endast att ”enorma summor pengar” förloras, men ingen siffra eller referens ges varför argumentet torde felaktigt kunna avfärdas med att ett tillgängliggörande av utbildning och arbete skulle kosta ännu mer.

Otillgänglighet är diskriminering

Dessutom kunde man påpeka att stadsdelsorganisationen i Stockholm (med massa olika stadsdelsnämnder med olika budgetprioritering) skapar orättvis olikbehandling av personer med funktionshinder.¹⁷ Sedan avsluta med att ställa ännu en retorisk fråga: ”varför ska man få olika bistånd beroende på vilken sida av Västerbron man bor på”?

I nästa version av text borde man även stärka upp argumenten genom att åtminstone även hänvisa till Dr. Colin Barnes bok åt brittiska ”handikapporganisationernas paraplyorganisation” (som sammanfattas i artikeln från Storbritannien i denna uppsats). Och i detta tydligare uttrycka ett analogiskt argument: att så som det var där (se boken) innan den nya lagen kom där, så är det här nu. Vid möten med antidiskrimineringskommittén kunde Marschen för tillgänglighet ha med några exemplar av boken och smälla i bordet och sedan dela ut. Detta för att få mer tyngd i sin strävan genom att visa på att rådande diskrimineringsproblematiska kritik är baserad på forskning, och att **det handlar om mer än att göra det lite lättare att komma in i butiker: det gäller att riva ner en ”shameful wall of exclusion”!**

¹⁷ Se www.cederholm.net -> press & media -> 2005-09-05: Stadsdelsorganisationen skapar orättvisa bland handikappade

5 Litteratur och källförteckning

Tryckta källor:

- Barnes Colin (1991): *Disabled People in Britain and Discrimination: A Case for Anti-Discrimination Legislation*, Hurst & Co Ltd. in association with the British Council of Organisations of Disabled People, London.
- Björnsson Gunnar, Kihlbom Ulrik, Tersman Folke, Ullholm Anders (1994): *Argumentationsanalys*, Natur och Kultur, Stockholm.
- Foss Sonya (1996): *Rhetorical criticism second edition*, Prospect Heights: Waveland Press, Prospect Heights, Illinois.
- Hellspong Lennart (2001): *Metoder för brukstextanalys*, Studentlitteratur, Lund.
- Johannesson Kurt och Hedlund Stefan (2001): *Marknadsretorik en bok om reklam och konsten att övertyga*, Responstryck, Borås.
- Quintilianus Marcus Fabius (2002): *Den fulländade talaren*, översatt från latinet av Bengt Ellenberger, Fälth & Hässler, Värnamo.

Otryckta källor:

- Barnes, Colin (2005-11-11): *Email från Dr Colin Barnes där det bl.a. framgår att olika regeringar innan det att hans bok och sammanfattande text utkom, argumenterat att det saknades bevis för förekomst av diskriminering av personer med funktionshinder*, Leeds i Storbritannien.
- Cederholm Peter, *Retorik, 11-20 poäng VT 2002, Examinationsuppgift i argumentation*
- Hellspong Lennart: *En argumenterande forskningsuppsats*, kompendium Södertörns högskola [årtal står ej].
- Hellspong Lennart (2001): *Argumentationens retorik*, kompendium Södertörns högskola innehåller kapitlet "att manipulera en argumentation – om propaganda".
- Hjelmérus Calle (2003): *En definition av propaganda som undersöker förhållandet mellan ordet, begreppet och företeelsen propaganda*, C-uppsats i retorik vid Södertörns högskola

Analyserade texter:

- Barnes, Colin (1991): *Institutional discrimination against disabled people A Case for Legislation*, British Council of Organisations of Disabled People, London.
- Marschen för tillgänglighet (2004-09-13): *Sverige fortsätter att diskriminera personer med funktionshinder*, Marschen för tillgänglighet www.marschen.se, Uppsala.
- McCluskey, Martha T (April, 1988): *Rethinking Equality and Difference: Disability Discrimination in Public Transportation*, Yale Law Journal, 97 Yale L.J. 863.

Otillgänglighet är diskriminering